

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

20 18 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія освіти»

для студентів

спеціальності 053 Психологія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 053.00.01 Психологія

спеціалізації

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти
Програма № <u>04-18-18</u>
<u>Жильцов</u> (підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 <u>18</u> р.

Київ – 2018

Розробник:

Фурман Вікторія Вікторівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Викладач:

Фурман Вікторія Вікторівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Протокол від 20.08. 2018 р. № 8

Завідувач кафедри _____ (О.П. Сергєєнкова)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 053.00.01 Психологія)

20.08. 2018 р.

Керівник освітньої програми _____ (О.П. Сергєєнкова)

(підпис)

Робочу програму перевірено

03.09. 2018 р.

Заступник директора _____ (Р.О. Павлюк)

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	основна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	2	
Семестр	3	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	–	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – розкрити загальні психологічні закономірності формування особистості за цілеспрямованого здійснення освітнього процесу, його індивідуальну специфіку, вплив на його перебіг різних чинників, забезпечити на цій основі формування психологічної культури та компетентності студентів, їх готовності до професійної діяльності.

Завдання курсу:

- аналіз закономірностей формування особистості за цілеспрямованого здійснення освітнього процесу;
- вивчення психологічних детермінант впливу на освітній процес;
- формування професійного мислення студентів, набуття ними досвіду творчого використання психологічних знань для вирішення конкретних завдань навчально-професійної та майбутньої науково-педагогічної діяльності;
- сприяння професійному самовизначенню та набуттю професійно-педагогічної ідентичності через усвідомлення психологічних особливостей науково-педагогічної діяльності та передумов її опанування.

3. Результати навчання за дисципліною

Внаслідок опанування змісту навчальної дисципліни «Психологія освіти» у студентів формуються такі **навчальні компетентності**:

- знання категоріально-понятійного апарату психології,

- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту,
- здатність будувати ефективну партнерську взаємодію з клієнтами без упередженого ставлення до їх індивідуальних якостей і потреб,
- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання,
- демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань,
- ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ,
- здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки,
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій,
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до запиту,
- взаємодіяти емпатійно, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерні та вікові особливості,
- демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку,
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям,
- розуміти важливість збереження здоров'я (власного й оточуючих) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Загальні питання психології освіти							
Тема 1. Психологія освіти як галузь психологічної науки. Проблеми і завдання психології освіти	4	2		2			

Тема 2. Дослідження зв'язку психології освіти з іншими науками. Методологія психології освіти	20	2		4			14
Модульний контроль	2						
Разом	26	4		6			14
Змістовий модуль 2. Психологія навчання							
Тема 1. Закономірності навчального процесу. Моделі навчання	4	2		2			
Тема 2. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні	6	2		4			
Тема 3. Учіння як складова педагогічного процесу. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння	20	2		4			14
Модульний контроль	2						
Разом	32	6		10			14
Змістовий модуль 3. Психологія виховання							
Тема 1. Виховання як суспільне явище та соціальна функція	4	2		2			
Тема 2. Закономірності виховного впливу	6	2		4			
Тема 3. Самопізнання та самооцінка як передумови самоактуалізації у вихованні	20	2		4			14
Модульний контроль	2						
Разом	32	6		10			14
Змістовий модуль 4. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен психології освіти							
Тема 1. Психологія особистості вчителя і закономірності педагогічної діяльності	6	2		4			
Тема 2. Структура педагогічної діяльності вчителя. Професійна спрямованість особистості вчителя	22	2		6			14
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		10			14
Усього	120	20		36			56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології освіти

Лекція 1. Психологія освіти як галузь психологічної науки. Проблеми і завдання психології освіти

Психологія освіти як галузь психологічної науки, її предмет та завдання. Місце психології освіти в системі психологічних знань. Історія виникнення та становлення психології освіти. Структура психології освіти. Поняття освіти в цілому, значення освіти у житті суспільства. Місце та завдання психології освіти на сучасному етапі розвитку суспільства. Традиційні напрями психології освіти.

Основні поняття теми:

Психологія освіти, психологія виховання, психологія навчання.

Практичне заняття 1. Дослідити історичні витoki психології освіти та створити інфографіку ключових аспектів її розвитку та становлення.

Лекція 2. Дослідження зв'язку психології освіти з іншими науками. Методологія психології освіти

Міждисциплінарні зв'язки психології освіти з іншими науками. Основні категорії психології освіти. Методологічні принципи та методи психології освіти. Принципи вивчення психіки дитини. Основні групи методів психології освіти. Наукове дослідження у психології освіти, його методологія. Специфіка використання загальнонаукових методів в психології освіти.

Основні поняття теми:

Методологія, методологічні принципи, методи дослідження.

Практичне заняття 2-3. Відомі постаті психології освіти: від минулого до сьогодення.

Змістовий модуль 2. Психологія навчання

Лекція 3. Закономірності навчального процесу. Моделі навчання

Теорія освіти і навчання. Процес навчання. Закономірності і принципи навчання. Предмет психології навчання. Проблеми психології навчання. Психологія і педагогіка навчання. Типи навчання. Розвивальні можливості навчання. Конструювання навчального змісту. Мотиви навчання.

Основні поняття теми:

Дидактика, навчальний процес, мотив навчання, психологія навчання.

Практичне заняття 4. Дослідження основних концепції управління навчанням. Моніторинг існуючих концепцій та створення ідеальної концепції управління навчанням.

Лекція 4. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні

Цілепокладання в навчанні. Мотивація навчальної діяльності. Типи мотивації навчальної діяльності. Основні види спонукання до навчання. Результат та саморегуляція навчальної діяльності. Процес засвоєння знань. Здатність до навчання. Продуктивність навчальної діяльності. Показники навченості особистості.

Основні поняття теми:

Цілепокладання, мотивація, саморегуляція.

Практичне заняття 5-6. Дослідження сучасних теорій навчання.

Лекція 5. Учіння як складова педагогічного процесу. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння

Психологічні особливості учіння. Визначення понять «учіння», «научіння», «навченість», «навчання». Навчально-інтелектуальні та соціальні механізми через які реалізуються процеси учіння та научіння. Сутність та основний зміст навчальної діяльності. Психологічні особливості навчальної діяльності.

Основні поняття теми:

Учіння, научіння, навченість, навчальне завдання.

Практичне заняття 7. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності викладача.

Практичне заняття 8. Психологічний аналіз конфліктів у закладах освіти.

Змістовий модуль 3.

Психологія виховання

Лекція 6. Виховання як суспільне явище та соціальна функція

Завдання виховання особистості. Основні принципи виховання. Погляди вітчизняних та зарубіжних вчених на процес виховання. Цілі виховання особистості. Психологічні основи керівництва процесом виховання. Визначення поняття «виховна ситуація». Найголовніші закономірності виховання.

Основні поняття теми:

Виховання, виховна ситуація, виховний вплив.

Практичне заняття 9. Створення інфографіки психологічних механізмів виховання.

Лекція 7. Закономірності виховного впливу

Закономірності виховного впливу. Психологічні механізми виховання. Загальні механізми виховання: механізм задоволення потреб, механізм оцінювання та самооцінювання, психічне зараження, наслідування, емпатія (співчуття, співпереживання), ідентифікація, раціональне усвідомлення, рефлексія, механізм осмислення та переосмислення, саморегулювання мотивації. Психологія виховного впливу. Сутність критеріїв вихованості. Визначення поняття «виховний вплив». Основні види виховних впливів.

Основні поняття теми:

Самооцінювання, раціональне усвідомлення, рефлексія.

Практичне заняття 10. Вікові аспекти виховання і життєвий шлях особистості

Практичне заняття 11. Психологія індивідуального підходу в процесі виховання особистості

Лекція 8. Самопізнання та самооцінка як передумови самоактуалізації у вихованні

Самоактуалізація та самопізнання як постійне прагнення людини до повного вияву і розвитку особистісних потенційних можливостей та їх реалізації. Самовиховання як цілеспрямована свідома, систематична діяльність особистості з метою вироблення в собі бажаних духовних, інтелектуальних, моральних, естетичних, фізичних та інших позитивних рис й усунення негативних. Процес самовиховання як педагогічний процес, його специфічність і унікальність. Основні етапи процесу самовиховання. Педагогічний вплив на процес самоактуалізації у вихованні.

Основні поняття теми:

Самопізнання, самооцінка, самоактуалізація.

Практичне заняття 12-13. Теоретично дослідити та практично представити моделі виховання підготувавши відповідний відео матеріал.

Змістовий модуль 4.
Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен психології освіти

Лекція 9. Психологія особистості вчителя і закономірності педагогічної діяльності

Структура психологічних характеристик талановитого педагога. Концепція педагогічної майстерності відомого українського педагога І. А. Зязюна. Основні вимоги до особистості педагога, без яких неможлива успішна педагогічна робота. Основні принципи, орієнтуючись на які, педагог може дійти верхніх щаблів педагогічної майстерності. Формування компетенцій особистості у педагогічній діяльності.

Основні поняття теми:

Педагогічні функції, педагогічна майстерність, компетенції.

Практичне заняття 14. Акмеологічний підхід до змісту та виявів професіоналізму сучасного викладача.

Практичне заняття 15. Психологія повсякдення і криза педагогічної свідомості

Лекція 10. Структура педагогічної діяльності вчителя. Професійна спрямованість особистості вчителя

Специфіка і структура педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність, педагогічне спілкування та прояви особистості педагога. Рівні продуктивності педагогічної діяльності. Педагогічні цілі, їх види. Визначення та основний зміст поняття «педагогічна ситуація». Основні види діяльності педагога. Педагогічні функції, їх зміст. Психологічний аналіз педагогічного спілкування. Психологічні бар'єри спілкування у діяльності педагога. Особистість педагога, структура особистості вчителя. Педагогічні здібності, їх характеристика.

Основні поняття теми:

Педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, продуктивність педагогічної діяльності.

Практичне заняття 16. Взаємостосунки вчителів як необхідна умова створення сприятливого психологічного клімату в школі.

Практичне заняття 17-18. Створити та представити психологічний портрет сучасного викладача.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	3	3	3	3	2	2
Відвідування практичних занять	1	3	3	5	5	5	5	5	5
Робота на практичному занятті	10	3	30	5	50	5	50	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			65		88		88		87
Максимальна кількість балів: 328									
Розрахунок коефіцієнта: $328: 100=3,28$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1.

Загальні питання психології освіти

Тема 2. Дослідження зв'язку психології освіти з іншими науками.

Методологія психології освіти – 14 год.

Заповнити таблицю щодо специфіки методів психології освіти. Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Змістовий модуль 2.

Психологія навчання

Тема 3. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні – 14 год.

Заповнити таблицю щодо специфіки проблеми цілепокладання у вітчизняній і зарубіжній педагогіці – 5 балів.

Змістовий модуль 3. Психологія виховання

Тема 3. Самопізнання та самооцінка як передумови самоактуалізації у вихованні – 14 год.

Заповнити таблицю щодо специфіки технологій розвитку самопізнання та саморозвитку особистості – 5 балів.

Змістовий модуль 4.

Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен психології освіти

Тема 2. Структура педагогічної діяльності вчителя. Професійна спрямованість особистості вчителя – 14 год.

Переглянувши фільм «У дзеркала два обличчя», порівняти комунікативні педагогічні стилі Роуз Морган та Грегорі Ларкіна – 5 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Кількість балів за роботу під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких критеріїв:

- своєчасність виконання навчальних завдань 1б;
- повний обсяг їх виконання 1б;
- якість виконання навчальних завдань 2б;
- творчий підхід у виконанні завдань 1б.

6.3.Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульні контрольні роботи виконуються в письмовій комбінованій формі.

Таблиця 6.3.1

Зміст і критерії оцінювання модульних контрольних робіт

Змістовий блок і його призначення	Форма	Максимальна кількість балів
Перший (визначення якості володіння базовими поняттями)	тести	15
Другий (виявлення здатності до аналізу, синтезу, конкретизації й узагальнення змісту навчальної дисципліни)	запитання, що передбачає розгорнуту відповідь	4
Третій (встановлення спроможності до застосування знань на практиці)	психологічна задача	6

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Не передбачено навчальним планом.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни «Психологія освіти» для студентів спеціальності 053 Психологія

Разом: 120 год., із них 20 год. – лекції, 36 год. – практичні заняття, 56 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль, підсумковий контроль – залік. Максимальна кількість балів - 328 Коефіцієнт – 3,28

Модулі	Змістовний модуль 1.	Змістовний модуль 2.	Змістовний модуль 3.	Змістовний модуль 4.
Назва модуля	Загальні питання психології освіти	Психологія навчання	Психологія виховання	Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен психології освіти
Кількість балів за модуль	65	88	88	87
Теми лекцій	<p>1. Психологія освіти як галузь психологічної науки. Проблеми і завдання психології освіти (1 бал)</p> <p>2. Дослідження зв'язку психології освіти з іншими науками. Методологія психології освіти (1 бал)</p>	<p>3. Закономірності навчального процесу. Моделі навчання (1 бал)</p> <p>4. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні. (1 бал)</p> <p>5. Учіння як складова педагогічного процесу. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння (1 бал)</p>	<p>6. Виховання як суспільне явище та соціальна функція (1 бал)</p> <p>7. Закономірності виховного впливу (1 бал)</p> <p>8. Самопізнання та самооцінка як передумови самоактуалізації у вихованні (1 бал)</p>	<p>9. Психологія особистості вчителя і закономірності педагогічної діяльності (1 бал)</p> <p>10. Структура педагогічної діяльності вчителя. Професійна спрямованість особистості вчителя (1 бал)</p>
Кількість балів	2 бали	3 бали	3 бали	2 бали

Теми практичних занять	<p>1. Дослідити історичні витоки психології освіти та створити інфографіку ключових аспектів її розвитку та становлення (11 балів)</p> <p>2-3. Відомі постаті психології освіти: від минулого до сьогодення (22 бали)</p>	<p>4. Дослідження основних концепції управління навчанням. Моніторинг існуючих та створення ідеальної концепції управління навчанням (11 балів)</p> <p>5-6. Дослідження сучасних теорій навчання (22 бали)</p> <p>7. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності викладача (11 балів)</p> <p>8. Психологічний аналіз конфліктів у закладах освіти (11 балів)</p>	<p>9. Створення інфографіки психологічних механізмів виховання (11 балів)</p> <p>10. Вікові аспекти виховання і життєвий шлях особистості (11 балів)</p> <p>11. Психологія індивідуального підходу в процесі виховання особистості (11 балів)</p> <p>12-13. Теоретично дослідити та практично представити моделі виховання (22 бали)</p>	<p>14. Акмеологічний підхід до змісту та виявів професіоналізму сучасного викладача (11 балів)</p> <p>15. Психологія повсякдення і криза педагогічної свідомості. (11 балів)</p> <p>16. Взаємостосунки вчителів як необхідна умова створення сприятливого психологічного клімату в школі (11 балів)</p> <p>17-18. Створити та представити психологічний портрет сучасного викладача (22 бали)</p>
Кількість балів	33	55	55	55
Самостійна робота	Заповнити таблицю щодо специфіки методів психології освіти. Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів	Заповнити таблицю щодо специфіки проблеми цілепокладання у вітчизняній і зарубіжній педагогіці – 5 балів	Заповнити таблицю щодо специфіки технологій розвитку самопізнання та саморозвитку особистості – 5 балів.	Переглянувши фільм «У дзеркала два обличчя», порівняти комунікативні педагогічні стилі Роуз Морган та Грегори Ларкіна – 5 балів.
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 328 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу – 3,28			
Підсумковий контроль	Залік			

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р.
2. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: Навч. посібн. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
3. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

Додаткова література:

1. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник для вищих навч. закладів. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 112 с.
2. Гребенюк Н. Д. Посібник до вивчення курсу «Педагогічна психологія». – Д.: РВВ ДНУ, 2014. – 56с.
3. Гуцало Е.У. Основи психологічної компетентності майбутнього педагога: Практикум: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: ФО-П Александрова М.В., 2016. – 204 с.
4. Столярчук О. Вплив криз фахового навчання на формування професійної самооцінки майбутніх учителів / Олеся Столярчук // Педагогічна освіта : теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. [редкол. : Огнев'юк В. О., Бєх І. Д., Хоружа Л. Л.]. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – № 2 (14). – С. 90–94.